

**ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНІ АСПЕКТИ
УПРАВЛІННЯ КРЕДИТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ
У РОЗРІЗІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ
НА МІКРОРІВНІ**

Особливості управління та аналізу кредиторської заборгованості є доволі гострою проблематикою у сучасній науковій літературі, оскільки наявність дефіциту власних фінансових ресурсів спонукає суб'єктів господарювання звертатись до даного джерела позичкового капіталу. Управління кредиторською заборгованістю підприємства базується на її якісному обліку та систематичному аналізі, що дозволяє виключити потенційні ризики виникнення проблем неплатежів та створює підґрунтя для дотримання платіжної дисципліни підприємства. Удосконалення обліку кредиторської заборгованості набуває особливого значення в рамках управління її складового елементу – кредиторської заборгованості за товари, роботи та послуги, яка має вплив на якість планування потоків грошових коштів з урахуванням необхідності проведення розрахунків із постачальниками та підрядниками. Таким чином, актуальності набуває дослідження особливостей обліку, управління та аналізу кредиторської заборгованості у розрізі забезпечення економічного розвитку на мікрорівні.

В умовах обмеженості фінансових ресурсів, підприємства активно використовують кредиторську заборгованість як одне із доступних джерел залучення активів в підприємницьку діяльність. Існування кредиторської заборгованості пов'язано з часовим розривом між здійсненням розрахунків з юридичними

і фізичними особами та моментом відчуженням майна, виконанням робіт, наданням послуг, внаслідок чого у підприємства виникають зобов'язання певного виду перед постачальниками та іншими контрагентами господарських відносин, що потребує дослідження кредиторської заборгованості як категорії економічного характеру. До ключових ознак категорії «кредиторська заборгованість» відносять:

а) обов'язковість виконання зобов'язань в межах економічних відносин між суб'єктами господарювання;

б) ознака заміщення оборотних засобів підприємства;

в) є доволі доступним та швидким за розповсюдженням джерелом ресурсів, що передбачає необхідність заліків взаємних вимог між контрагентами;

г) передбачає наявність можливості зміни способу платежів в рамках розрахунків між контрагентами – трансформувати безготівкові розрахунки [1, с. 245].

У законодавчій площині кредиторська заборгованість зазвичай ототожнюється з категорією «зобов'язання». Порівнюючи визначення понять «кредиторська заборгованість» та «зобов'язання», слід зазначити, що друге є більш широким за своїм сутнісним наповненням, отже, лише деякі види зобов'язань можна ототожнювати з кредиторською заборгованістю. Відповідно до класифікації зобов'язань за МСБО № 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи» [2], до кредиторської заборгованості не відноситься умовне зобов'язання чи забезпечення на відміну від юридичних та конструктивних зобов'язань.

До допустимої кредиторської заборгованості можна віднести зобов'язання перед постачальниками за акцептованими платіжними вимогами, непрострочену заборгованість за розрахунками з бюджетом, позабюджетними платежами, зі страхування та інших поточних зобов'язань

підприємства, що виникають у процесі його господарської діяльності.

Головною відмінністю допустимої від невинуватеної кредиторської заборгованості є простроченість термінів оплати за зобов'язаннями підприємства. Причина виникнення невинуватеної кредиторської заборгованості як правило пов'язана зі складним фінансовим станом, браком ліквідності та незадовільними показниками платоспроможності підприємства, що є перешкодою для забезпечення економічного розвитку.

Дотримання платіжної дисципліни та своєчасність розрахунків є необхідною умовою в рамках виконання зобов'язань підприємством перед контрагентами, бюджетними інституціями, фінансовими установами. Наслідком несвоєчасних розрахунків за зобов'язаннями є необхідність сплатити штраф або неустойку. Підприємство-кредитор, у свою чергу, відчуває брак фінансових ресурсів у поточному моменті, що може створювати різноманітні фінансові труднощі та проявлятися як дискваліфікуючий фактор впливу на провадження господарської діяльності, і у подальшому – на економічну систему загалом.

Структурованість кредиторської заборгованості за підходом до її оплати (термінові та важливі оплати, основа маса, інші зобов'язання) дозволяє регулювати ліквідність та платоспроможність суб'єкта господарювання, а також регулювати рух грошових потоків відповідно до критеріїв пріоритетності платежів за зобов'язаннями. Наприклад, критичні заявки за розрахунками з постачальниками будуть відноситися до Групи «Термінові та важливі оплати», розрахунки з постачальниками, економічні відносини з якими не мають суттєвого впливу на ліквідність компанії – до Групи «Інші зобов'язання». Слід підкреслити, що в бухгалтерському обліку знаходить своє відображення не вся сукупність господарських зобов'язань, а лише та її частина, що підтверджена документально

відповідними договорами або засновується на здійснених діях підприємством.

Корисність сформованого інформаційного забезпечення для аналітичних потреб менеджменту визначається такими його рисами, як: забезпечення порівнянності даних, транспарентність інформації, повнота відображення, доступність, сутнісне наповнення, обґрунтованість. Окрім розглянутих рис, слід додати такі характеристики як зрозумілість та економічна доцільність, які досягаються на базі обробки даних з використанням відповідного методичного інструментарію, а результати застосовуються менеджментом суб'єкта господарювання при управлінні кредиторською заборгованістю.

Кредиторська заборгованість типологізується в залежності від завдань аналізу, що обумовлює виділення в її складі структурних компонентів за строками погашення, видом контрагента, валютою погашення, видом економічної діяльності, забезпеченістю. Структурна типологізація кредиторської заборгованості охоплює розрахунок частки її кожної складової частини у загальній вартості зобов'язань підприємства.

Строковість кредиторської заборгованості є одним з найважливіших критеріїв розподілу зобов'язань підприємства з погляду оцінки ліквідності та платоспроможності суб'єкта аналізу. Потреба типологізації кредиторської заборгованості обґрунтована завданнями фінансового планування та моніторингу її часток, що прострочені, сумнівні або безнадійні [3, с. 163].

Для побудови зваженої стратегії управління кредиторською заборгованістю доцільно своєчасно ідентифікувати кваліфікуючі фактори, які впливають на її розмір, динаміку зміни та структуру, що потребує проведення факторного аналізу кредиторської заборгованості. Вибір методичного підходу для проведення факторного аналізу кредиторської

заборгованості обумовлено видами факторів та характеристикою їх впливу на обсяг та структуру заборгованості. Задля забезпечення фінансової стійкості та ліквідності підприємства доцільно здійснювати контроль за виникненням сумнівної частки кредиторської заборгованості під впливом ряду екзо- та ендогенних факторів для застосування своєчасних превентивних заходів задля збереження стабільного фінансового стану підприємства. Оскільки вчасне прийняття комплексу превентивних заходів є більш ефективними ніж застосування антикризових управлінських кроків менеджментом підприємства.

Отже, проведення аналізу кредиторської заборгованості на постійній основі, за умови її належного обліку, є передумовою забезпечення платоспроможності та фінансової стійкості підприємства у розрізі економічного розвитку, та одним із превентивних заходів передбачення кризи неплатежів. Проведене дослідження наукової літератури дозволило створити багатостороннє уявлення про специфіку економічної сутності та особливостей класифікації кредиторської заборгованості, яка є основою для вжиття відповідних управлінських заходів впливу.

Література:

1. Дячук О.В., Новодворська В.В. Місце кредиторської заборгованості в системі управління підприємством. Економічні науки. Сер. : Облік і фінанси. 2013. Вип. 10(3). С. 243–251.
2. Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи: Міжнародний Стандарт Бухгалтерського Обліку 37 (МСБО 37) від 01.01.2012. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_051 (дата звернення 23.12.2021).
3. Томчук О.Ф. Аналітичне забезпечення управління кредиторською заборгованістю підприємства. Науковий вісник ЛНУВМБТ ім. С.З. Ґжицького. 2016. Т. 18. № 2(69). С. 160–164.